

Udgaar i Allinge-Sandvig.

Olsker, Rutsker, Rø og Klemens.

Ansvarshavende Udgiver: Otto Gornitzka. - Telefon 74. Trykt i Allinge Bogtrykkeri

Da Guldhornene blev stjålet.

Af W. Heilmann Christensen.
— 0 —

I 200-Aaret for Fundet af det sidste Guldhorn fortæller her lidt om deres Skæbne og om det Tyveri, der for bestandig skulde tilintetgøre dem, og som inspirerede Oehlenschläger til sit berømte Guldhornene.
For ca. 130 Aar siden, den 15. Maj 1802, bekendtgjorde Politiet for de forbausede Københavnerne, at „de tvende bekiente ældgamle i Holsten fundne Guldhorn“ var blevet stjaalet paa Kunstmusæet, og at man udlovede „en Douceur paa 1000 Rdlr. Dansk Courant til den, som opdager og hertil anmelder dette Tyveri, og skal Anmelderens Navn blive fortiet.“
Tyveriet vakte den allerstørste Opsigt. Man talte om et engelsk Røveri — Slaget paa Reden havde jo fundet Sted Aaret i Forvejen, og Stemningen var nationalt ophidset. Ogsaa paa anden Maade satte Tyveriet sit Spor, idet den unge Digter Adam Oehlenschläger efter den berømte 16 Timers Samtale med Henrik Steffens skrev sit storladne Digt Guldhornene, der skulde komme til at danne Indledningen til en af vor Litteraturs betydeligste Perioder, Romantiken.
Det historisk værdifulde Fund blev som bekendt gjort i Sønderjylland, hvor man med et Aarhundredes Mellemlum ved den lille Landsby Gallehus ved Møgel-tønder, ca. 1 Mils Vej fra Vesterhavet, fandt to pragtfulde Guldhorn, det første 1639 af en Pige Kristine Svendsdatter, det andet 1734 af en Husmand Jess Lassen.
Det var den 21. April 1734, at bemeldte Husmand kom styrtende ind til sin Kone og med den noget profame Bemærkning „Idav haver jeg fortjent Brændevin“, benøvet fremviste et stort gyldent Horn, han havde fundet nogle faa Meter fra sit Hus en halv Snes Centimeter under Grønsværen. Overleveringen om det tidligere fundne Horn paa omtrent samme Sted har vel endnu levet der paa Egnen, nok er det, Husmanden ilede til Tønder og fremviste sit Fund for en derboende Guldsmed, som efter en kort Undersøgelse fastslog, at det var lavet af purreste Guld til en Værdi af en halv Snes Tusinde Kroner.
Jorden, hvor Fundet var gjort, tilhørte imidlertid Grev Schack til Schackenborg, og til ham henvendte Husmanden sig Dagen efter for at aflevere Hornet. Grevnen var retsindig nok til at indse, at Hornets rette Plads var i København ved Siden af det første, og da Kongen, Christian VI, paa det Tidspunkt befandt sig i Flensborg, rejste han dertil og overrakte ham Guldhornet. Kongen blev meget

begeistret og lod udbetale 200 Rdlr. til den heldige Finder, der imidlertid ikke fik megen Glæde heraf, idet han døde nogle faa Maanedere senere, kun 56 Aar gammel.
Kongen tog Hornet med til København, hvor det blev anbragt paa Kunstmusæet paa Christiansborg mellem andre Rariteter, hvoraf den mærkeligste vel uden Tvivl var en udstoppet Hest, der i levende Live havde løbet den 40 km lange Vej fra København til Helsingør paa 5 Kvarter! Datidens Musæumsfolk maa have haft en noget forvirret Opfattelse af Begrebet Kunst.
Baade i Form og Indretning lignede de to Horn hinanden meget. De var jævnt bøjede, bredest ved Mundingen, og var forsynede med Øskener til Fastgørelse af Baand eller Remme. Det først fundne Horn var 87 cm langt, det andet, af hvis nederste Del meget manglede, maalte 55 cm og vejede omtrent 4 kg.
Begge Horn bestod af et indre Rør, hvorpaa var anbragt 5 sammenføjede Ringe, der var forsynede med en Mængde mærkelige Figurer og Tegn, dels paanittede dels paaloddede og dels graverede, forestillende Mennesker, Dyr, Slanger og Væsener med Slangehoveder, foruden flere ubestemmelige Stjerner og Ornamenters.

Paa den øverste Ring umiddelbart under Overkanten, fandtes en Runeindskrift, en af de berømteste fra den urnordiske Periode, og Tolkningen heraf er stadig Genstand for nye Overvejelser.
Den første, der offentligt beskrev Hornene var Arkivar i Rentekammeret Kammerraad Jochum Poulli, der samme Aar, Fundet var gjort, udsendte et stort Arkivværk derom! En Tønder-Sagfører udgav nogle Aar senere et større tysk Værk om Fundet. Han tolkede Runer og Indskrifter paa den mest horrible Maade, og blev da ogsaa stærkt imødegaaet af Historiografen Hans Gram, hvis Tydninger førte Guldhornsforskningen ind paa den rette Bane, omend han naturligvis paa mange Punkter greb forkert.

Tyveriet.
Imidlertid henlaa Guldhornene i det gamle brandfarlige Kunst-kammer ovenpaa Det kgl. Bibliotek. Man passede ikke særlig godt paa dem, ja, en kgl. Kunstdrejer skal endog have laant et af dem for i længere Tid at benytte det som sit privete Drikkehorn. I Februar 1794, da det gamle Christiansborg brændte, var de nær gaaet tabt; men det lykkedes at redde dem, dog kun for en stakket Tid, thi 8 Aar senere forsvandt de i en tyvagtig Guldsmeds Smeltedigel. Som Oehlenschläger skrev: „Ewig bortsvandt Helligdommen!“
Tyveriet, et af de mest berømte i den danske Historie, fandt

Sted Natten mellem 4. og 5. Maj. Mærkeligt nok opdagede man det straks om Morgen, og man tilkaldte øjeblikkelig Politiet, som imidlertid først indfandt sig næste Dag. En større Afhøring af alle, der havde Berøring med Kunst-kammer eller Bibliotek, skaffede ikke Tyven til Veje; men da han havde været elskværdig nok til at efterlade en af sine falske Nøgler, kunde man let rekonstruere den natlige Ugerning. Men heller ikke det, lige saa lidt som den før omtalte Ducør paa 1000 Rdlr. førte til Paagribelse af Tyven.
Der skulde gaa et helt Aar, inden man — ved et rent Tilfælde — fik fat paa Gerningsmanden, der viste sig at være en Urmager og Guldsmed Niels Heidenreich. Han var en Degnesøn fra Fovlum ved Viborg, født 1761. Som Dreng viste han gode Evner, var stærkt interesseret i Matematik og Mekanik, og kun 15 Aar gammel vikarierede han i Degnestolen. Som naturligt var, nærrede man store Forhaabninger til ham, og det blev udvirket, at han, efter en Rejse til Udlandet, blev Elev i Horsens lærde Skole, hvorfra han sendtes til København for at studere. Hans Livsbane skulde imidlertid føre ind paa et Sidespor. Økonomiske Vanskeligheder og daarlige Forhold i Hjemmet førte til, at han

27 Aar gammel blev idømt Dødsstraf for Falskmøntneri. Straffen ændredes dog til livsvarigt Fængsel, og da han opførte sig eksemplarisk og vel ogsaa i Fængslet har forstaaet at gøre Brug af sin kvikke Hjerne, vakte han Fængselsinspektørens Interesse saa stærkt, at han tilsidst blev lønnet Lærer for sine Medfanger, og 1797 benaadedes han. Hvor usandsynligt det end lyder, fik han nu kongelig Bevilling som Urmager og Guldsmed og fik endog offentligt Tilskud til Forsøg med en ny Glasslibemaskine.
Men selv ikke det hjalp Heidenreich ud af hans økonomiske Vanskeligheder, og i 1802 greb han til den fortvivlede Udvej at stjæle Guldhornene, som han omsmeltede. I Kraft af et Bekendtskab med Fuldmægtig Gall paa Kunst-kammeret, havde han nogle Gange haft Lejlighed til at betragte Musæets Skatte. Samtidig hermed saa han sit Snit til at undersøge Laasene, og for en Mand med hans mekaniske Snille var det en let Sag at lave et Par Nøgler, der passede dertil, og paa den Maade skaffe sig Adgang til Guldhornene, som han sammen med nogle Smykker tog med hjem og skaa-selsløst slog i Stykker og kastede i Smeltediglen. „Det gamle Guld“ skulde saaledes ende sine Dage

som Brocher, Spænder og især indiske Mønter, som Heidenreich solgte uden Foregivende af, at en Søkkaptajn havde bragt dem med hjem fra Østen.
Først det følgende Aar fattede en af Heidenreichs Kolleger, en Guldsmed Regnel, Mistanke, og anmeldte ham til Politiet, og snart efter faldt Tilstaaelsen.

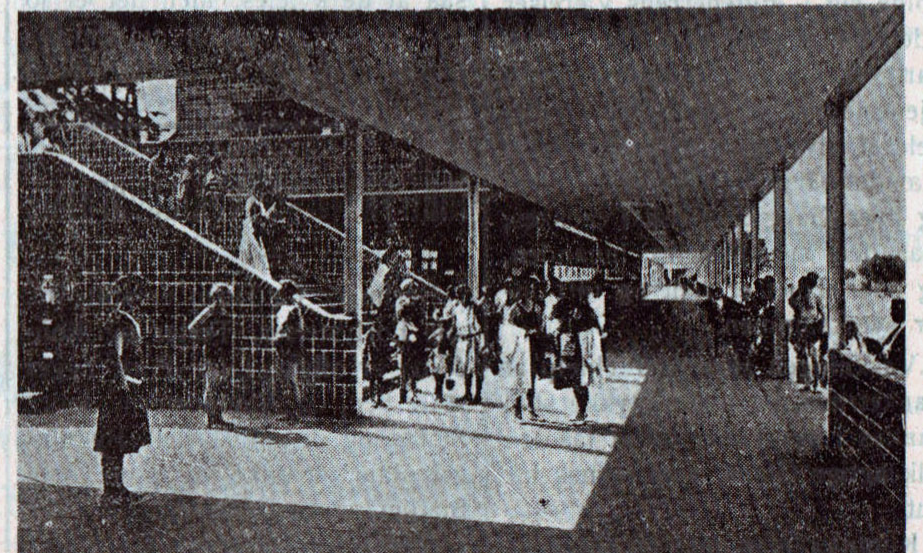
Om det var for at dække over Museets og Bibliotekets mangelfulde Paapasselighed, at Affæren endte uden egentlig Forhør og Dom, skal være usagt. Nok er det at Heidenreich ved kongelig Resolution blev indsat i Tughuset paa Livstid. Det varede dog kun til 1840, da han blev benaadet, og 4 Aar senere døde han.
Guldhornsforsikringen,
der havde ligget stille hen nogle Aar, fik ny Næring ved Tyveriet. Den lærde Professor og Biskop over Sjællands Stift, Peter Erasmus Müller behandlede Emnet i en Besvarelse af Videnskabernes Selskabs Prisopgave. Senere fulgte en lang Række Skrifter med mere eller mindre fantastiske Forklaringer paa Guldhornenes Oprindelse, Brug, Figurer og Runer. Vanskeligheden øgedes naturligvis ved, at Originalerne manglede, ikke engang en Afstøbning af Hornene havde man. Ganske vist var der blevet lavet en saadan, der skulde overbringes Kardinal Borgia i Rom, men paa Vejen dertil forliste Skibet. Man har nu kun Kopier lavet efter Tegninger og udført i forgyldt Sølv, skænket til Oldnordisk Museum af Kong Frederik VII.

Guldhornenes Indskrifter, utvivlsomt den berømteste af vore urnordiske Runeskrifter, er blevet tydet paa over 30 forskellige Maader. Den rigtigste Tydning er sikkert den, den skarpsindige Sophus Bugge gav i 1865: „Jeg, Læggest, Holts Søn, gjorde Hornet.“
Hornenes Tilblivelsestid har man ad kunsthistorisk Vej anslaaet til Aarene omkring 400—430, altsaa til Folkevandringstiden. De er sikkert lavet her i Norden og er altsaa ikke af udenlandsk Oprindelse.
Derimod har det voldt større Vanskeligheder at forklare Hornenes Billedskrift. Formentlig har de to Horn hørt sammen, og de mange Figurer og Tegn menes at være af mystisk Indhold og fortæller om Asgaards Gudeverden helt tilbage i den nordiske Oldtid. Man har heller ingen endelig Forklaring paa, hvortil de to Horn har været brugt. Atter her maa man lade Formodningen spille ind. Nogle Forskere holder paa, at de har været Offer- og Spaadoms-horn, og atter andre, at de ikke er lavet med nogen Brug for Øje; men nærmest har været at betrag-

Indtryk fra en Tysklandsrejse.

Wannsee i Fugleperspektiv. Berlins populære Badestrand.

Den store moderne Badeanstalt ved Nikolaisee (Wannsee). Medens Vandet inde i Wannsee efterhaanden er blevet uegnet til Badning, er denne Kæmpe-Badeanstalt bygget 3 km længere ude.

